

Leopold Sondi
KAINOV KOMPLEKS
Oblici zla

Biblioteka PSIHOTERAPIJSKE STUDIJE

Urednik

Olivera Žižović

Naziv originala

L. Szondi: *Kain Gestalten des Bösen*, Bern und Stuttgart
Wien, Verlag Hans Huber, 1969.

S nemačkog prevela

Ljiljana Ilić

Fotografija na prednjoj strani korica

Leopold Sondi

Leopold Sondi

KAINOV KOMPLEKS

Oblici zla

Drugo izdanje

Pogovor
Ivan Nastović

PROMETEJ
Novi Sad

SADRŽAJ

Predgovor	7
Uvod	11
I	<i>Kain u svetlu Biblije i legendi</i> 25
	Kainovo rođenje 27
	Kain, Satanin sin 27
	Kainova braća i sestre 32
	Kainovo venčanje 34
	Bratoubistvo 35
	Kainov znak 47
	Kainovi potomci 49
	Kainova smrt 51
	Genealogija Adama i Eve 55
II	<i>Kain u svetlu šikzal-psihologije</i> 61
	Osam radikalnih crta ljudske sudbine 65
	Kainistička radikalna crta 66
	Bolesni Kain 69
	Kain kao paroksizmalna osoba 69
	Psihotični Kain 73
	Kain kriminalac 80
	Kain, ratni zločinac 80
	Kain, ubica 90
	Kain, ubica iz požude 94
	Uporedna istraživanja ubica pljačkaša i ubica iz požude 96
	Kain, piroman. Kain i vatra 104
	Kain, gnevni čovek obuzet amokom; tanatoman 120

Kain, samoubica	124
Kain, neurotičar. Kainov kompleks	157
Kain, otuđeni čovek	162
Kain, autosaboter	167
Kain, snevač	170
Kain, običan čovek među nama	182
Kain, umetnik kamuflaže	194
Kain, zaposleni čovek	198
Kain, mračni čovek	213
Literatura i napomene	223
Registar autora	249
Pogovor	
Ivan Nastović, <i>Kainov kompleks i politika</i>	253

PREDGOVOR

Kain vlada svetom. Skeptiku savetujemo da pročita istoriju sveta.

Istoričar ne taji da je suština svetske istorije borba.

Šikzal-analitičar saopštava: najveći deo istorije sveta čini večita priča o Kainu koja se ponavlja.

Istoričar utvrđuje da istorija sveta nije ostvarenje stalnog napretka od nižeg ka višem, od lošijeg ka boljem, od ropstva do slobode; on pre smatra da je istorija sveta brutalna kriva sinusoida. Nakon dostizanja cilja, neumitno sledi pad. Istorija sveta beleži vremena u kojima narod razapinje ili spaljuje proroke i svece, tribune i misionare. Ona dopušta da rimski car (Lucije Domicije Neron) naredi da se ubiju njegov brat, majka, žena i hranitelj, da spali Rim iz čistog hira i proganja prve hrišćane, samo da bi našao žrtvenog jarca. U istoriji sveta, razum je previše često bivao oskrnavljen strašću, a krv i životna nada neretko su žrtvovani zarad ambicija, ljubomore i taštine. Tako govori istoričar. (1)

Glavne Kainove osobine su ambicija, ljubomora, taština. Ne Bog, već Kain zvani čovek manifestuje se u svetskoj istoriji: to je stav šikzal-psihologije. Bilo koja razlika među ljudima – ma koliko neznatna – dovoljna je da u čoveku probudi večnog Kaina.

Nakon hiljada i hiljada godina, Kain ni u najmanjoj mogućoj meri nije odustao od svoje delatnosti: ubijanja. Sve se i dalje zasniva na „ubistvu brata“, upravo onako

kako je to dubina duše uobličila u biblijsko predanje na samom početku istorije sveta. Jedino je oružje promenjeno. Bratoubilačka ideja ostala je ista. Istoričar to izražava na sledeći način: „Pleme se bori protiv plemena, selo protiv grada, vitez protiv građanina, knez protiv crkve i plemstva, vernik protiv nevernika, narod kulture protiv naroda prirode, nacija protiv ugnjetača, kontinent protiv morskih sila, konfederacije protiv centralizovane države, sistemi svetskih država protiv želje za vladanjem svetom, ali i seljaci protiv veleposednika, građani protiv privilegovanih, liberali protiv birokratije, parlamentarci protiv krune, pacifisti protiv militarizma, radnik protiv kapitala, terorista protiv većine, anarhista protiv idolatrije države“. (2)

Kainove ubilačke ideje su krajnje inventivne. On u istoriji sveta uvek nalazi nove ciljeve i motive za ubijanje. Ali Kain nije nosilac samo ubilačkih ideja. On nema u sebi samo ljutnju i mržnju, bes i osvetu, zavist i ljubomoru koje iznenada, naglo oslobađa, nalik eksploziji; Kain bezgranično teži i dobiti. On želi da poseduje sve što ima vrednost i da umnoži svoju moć kroz sve što poseduje, kroz sve što je on sâm.

Ove crte predstavljaju osnovnu strukturu određujućih kainističkih funkcija. Ali, takozvana „civilizacija“ i „kultura“ prisilile su Kaina da razvije čitav arsenal tehnika kamuflaže. Kain vlada svetom uz lažne optužbe, klevetanje i ocrnjivanje drugih. On to naziva politika i diplomatija.

Na taj način funkcionišu jaki. Slabi podležu griži savesti i postaju neurotični ili psihotični.

Sasvim retko se na pozornici istorije sveta javljaju oni koje žele da Kaina načine opet dobrim, najčešće pošto su i sami postupali kainistički. Ovi antipodi Kaina donose *zakon* protiv ubijanja. Simbolično ih nazivamo „mojsijevskim“

tipovima. Oni su zakonodavci u oblasti religije, države, umetnosti i nauke. O njima će više reči biti u drugoj knjizi pod nazivom *Mojsije: Odgovor na Kaina*.

Psihoanaliza je odabrala Edipov kompleks kao centralni problem svog istraživanja. Šikal-analiza u središte ljudskog postojanja stavlja Kaina. Dok u čoveku „Edip“ u jednom trenutku prestaje da deluje, Kain nastavlja da vlada. On upravlja pojedincem od kolevke do groba, a svetom od kamenog do atomskog doba i budućih vremena, koja su tek pred nama.

Cirih, mart 1968.

L. Sondi

UVOD

Čovek *Kain* u šikzal-psihologiji figurira kao simbol sudbine onoga koji krši zakon.

Nasuprot njemu, Čovek *Mojsije* simbolizuje sudbinu onoga koji svoje greške pokušava da ispravi kroz strogo zakonodavstvo.

Obe vrste, i kainisti i mojsijevci – kako ćemo ih nadalje simbolično zvati – nosioci su sudbine ubice. Pod određenim okolnostima, obojica mogu naprasno, u vidu napada, postati ubice iz afekta. Prema Starom zavetu, Kain je ubio svog brata Avelja iz ljubomore, a Mojsije Egipćanina u ljutoj pobuni protiv nepravde. Ovaj čin nasilja usko povezuje dve suprotstavljene sudbine. Pritom, isti čin – ubistvo iz afekta – Bog ne kažnjava na isti način.

„Kada zemlju uzradiš, ne će ti više davati blaga svojega. Bićeš potukač i bjegunac na zemlji“ (*Post* 4, 12).* (3)

„Sada hajde da te pošljem k Faraonu, da izvedeš narod moj, sinove Izrailjeve, iz Misira“, glasila je zapovest kojom je Bog za svog izabranika odredio upravo ubicu iz afekta, Mojsija (*Izl* 3, 10). (4)

---

* [Svi biblijski citati dati su prema prevodu Starog zaveta Đure Daničića i Novog zaveta Vuka St. Karadžića (*Sveto pismo Staroga i Novoga zavjeta*, Izdanje Britanskoga i inostranoga biblijskoga društva, Beograd, 1966), bez bilo kakvih izmena, uključujući i ortografske. Sva biblijska imena i nazivi, bilo da je reč o antroponimima, demonimima ili toponimima biće dati prema ovom prevodu. *Nap. ur.*]

Jedan od ubica, Kain, biva proteran sa svoje zemlje i oduzimaju mu se plodovi njegovog rada. Drugi, nasuprot tome, biva izabran za vođu svog naroda i Božjeg proroka.

Čini se da je starozavetni Bog – nalik nekom vidovitom sudiji iz našeg vremena – svoju presudu doneo ne na osnovu greha, već na osnovu motiva za taj čin.

Ali, na ovom mestu bismo se mogli zapitati, kao što su to učinili neki teolozi, da li je Kainov Bog isti kao i onaj Mojsijev?

O ovom teološkom pitanju biće više reči u drugoj knjizi.* U centru ovoga rada pak stoji jedno čisto šikzal-psihološko pitanje:

Kako i u čemu se dve polarizovane, suprotstavljene sudbine – ona koja pripada čoveku koji krši zakon i ona koja pripada čoveku zakonodavcu – prepliću? Ujedno, to je i pitanje o poreklu dobra i zla.

Anticipirajući konačne rezultate naših istraživanja, već na ovom mestu možemo reći da, prema mišljenju šikzal-psihologije, potreba za ubistvom u snažnom afektu i poriv da se narodu predoči zakon „Ne ubij!“ imaju iste duševne korene. Kainisti i mojsijevci su ljudi slične sudbine. Njihove sudbine proističu iz takozvanog praizvora duše.

Ali, da li je ovo mišljenje novo?

Jedno staro jevrejsko predanje iz zbirke Mihe Jozefa Ben Guriona (5) o ovome govori podrobnije. Ovde ćemo ga preneti u celosti, jer je u njemu duša naroda naslutila one duboke sprege koje šikzal-psihologija pokušava da približi stvarnosti.

---

* [Videti: Leopold Sondi, *Mojsije: Odgovor na Kaina*, Prometej, Novi Sad, 2022. *Nap. ur.*]

O Kainu, Avelju i Mojsiju

„Od časa kada je Eva zagrizla plod sa drveta poznanja, dobro i zlo su pomešani; iz iskri dobra nastao je Avelj, a Kain je proizašao iz zla. Ali, pošto svaka svetost ima primese nečistog, a u svakoj nečistoći nalazimo malo svetosti, dogodilo se da je iz dela svetosti u Kainu rođen Jotor, Mojsijev tast; on je postao jedan od stranaca koji su priznali Jehovu, a iz dela nečistog u Avelju, rodio se Valam, vrač.

A Eva je nastavila da rađa, rodivši njegovog brata, *Avelja, koji beše Mojsije*. Mojsije, naš gospodar, neka mu je večni mir, bio je produžetak stvaranja, što znači da je Eva nastavila da rađa. Da Adam nije počinio greh, svet ne bi ugledao nastavak roda Kaina. Ali ovako, moralo je da dođe do novog stvaranja; to beše Mojsije, koji je rođen da ispravi Adamov greh. Kada je, međutim, Izrael počinio greh prinoseći žrtve zlatnom teletu i kada su prilikom suše lutali pustinjom, nečistoća proizašla iz Adamovog greha ponovo se vratila u svet“.

U drugoj knjizi čitamo sledeće:

„Sa Aveljem su istovremeno rođene i dve sestre bliznakinje, a sa Kainom samo jedna; to je bio razlog zbog kojeg je Kain ubio Avelja, jer je njemu, po pravu prvorođenog, trebalo da pripadnu dve sestre. Obe bliznakinje, koje su se zvale Sefora, žena Mojsijeva, i Bitha, ćerka faraona, njega su odgajile.

Pogledaj i shvati skrivene tajne. Kaina je rodila majka, a Avelj je Adamov sin. Kain je uzeo plodove zemlje i tako krenuo majčinim putem: to isto učinila je i Eva koja je posegnula za voćkom. Avelj se, opet, držao reči svoga oca: njegova žrtva bila je žrtva iz zahvalnosti“.

„Nemamo se čemu čuditi kada je reč o Aveljevoj smrti. Kod njega ne pronalazimo greh koji bi morao biti kažnjen smrću. Pa šta je onda bio razlog? Kada je prinosiso žrtvu, on

se uzvisio – više nego što je umesno – da pogleda uzvišenu lepotu Boga.

To znači: Mojsije je sakrio svoje lice, jer se plašio da pogleda Boga. Zašto se plašio? Setio se onoga što mu se desilo *kada je on, koji beše Avelj*, pogledao gore, ka divoti Boga; zbog toga je bio kažnjen i ubijen. Kada je Gospod ugledao Aveljeve žrtvene darove i kada se sa neba spustio oganj i progutao žrtvu, tada je Avelj pogledao u oganj i s njim je bilo svršeno“. (5)

Da li predanja mogu da iskažu stvarnost duše?

Na ovo pitanje moramo odgovoriti potvrdno, budući da predanja mogu biti interpretirana kao snovi naroda. Ova vrsta tumačenja znači da prvo prevodimo značenje iskaza iz predanja na naučni jezik, a zatim tako dobijene iskaze proveravamo instrumentima nauke po pitanju njihove suštinske istinitosti. Sebi smo postavili ovaj zadatak i testirali istinitost iskaza koje sadrži prethodno predanje. U našem „prevodu“, ono zvuči otprilike ovako:

Dobro i zlo, sveto i nečisto, ne čine međusobno isključujuće i kontradiktorne već međusobno dopunjujuće i komplementarne suprotnosti.

Ova teza potvrđena je kroz porodična stabla, lične biografije pojedinaca, kroz eksperimentalnu dijagnostiku nagona i dijagnostiku Ega. Na osnovu toga zaključujemo da ni kainisti ni mojsijevci nisu ljudske varijante čistog nasleđa (homozigotne), već pomešanog nasleđa (heterozigotne). U svakom „Kainu“ nalazi se deo „Mojsija“, a u svakom „Mojsiju“ deo „Kaina“. Pošto su kainisti, kao i mojsijevci, individue pomešanog nasleđa, moguće je da se – u smislu recesivnog nasleđivanja – kod potomaka, pored kainista (Lameha), pojave i mojsijevske prirode, i obratno.

Mi ćemo se baviti onim slučajevima u istoriji čovečanstva i onim bolestima, zabeleženim na klinikama i u zatvorima, koji ovu tezu dodatno potvrđuju.

Na osnovu recesivnog procesa nasleđivanja moguće je da se „priroda Avelja“, koja preovladava u Adamu, a koja je i kod Eve latentno prisutna, kasnije pojavi kod potomaka – u Mojsiju – u svom prekomernom obliku. Ova nasledna pojava biće osvetljena i kroz porodične priče. Predanje je takvu mogućnost izrazilo na sledeći način:

„A Eva je nastavila da rađa, rodivši njegovog brata *Avelja, koji beše Mojsije*“.

U genetskom smislu, to znači sledeće: Eva, prva koja je prekršila zakon, imala je jaču kainističku i slabiju mojsijevsku predispoziciju. Nasuprot njoj, Adam je posedovao jaču mojsijevsku predispoziciju, dok je priroda Kaina kod njega bila slabije izražena. Eva je, iz svoje sklonosti ka zlu, najpre rodila Kaina, a zatim je, iz snažnije mojsijevske predispozicije Adama, rođen i Avelj. Ova snažnija aveljevka predispozicija kasnije se manifestovala kod Mojsija, nakon što je i on izliveo svoju kainističku prirodu. Mogućnost vraćanja, recesivnost određenih naslednih predispozicija kroz niz generacija, jasno je izražena u iskazu: „Avelj, koji beše Mojsije“.

Naredno objašnjenje iz predanja savremenije ne bi mogao formulisati čak ni genetičar:

„Kaina je rodila majka, a Avelj je Adamov sin. Kain je uzeo plodove zemlje i tako krenuo majčinim putem: to isto učinila je i Eva koja je posegnula za voćkom. Avelj se, opet, držao reči svoga oca: njegova žrtva bila je žrtva iz zahvalnosti“.

Šikzal-psihologija govori o *sećanju predaka*, o engramima, odnosno o latentnim tragovima doživljaja kod

predaka u familijarnom nesvesnom svakog pojedinca, što može da pomogne potomcima da osveste potencijalno opasne situacije i, sledeći upozorenje, koriguju svoj stav.

Čak je i ova važna šikzal-analitička teza jasno izražena u navedenoj priči. Ona glasi:

„Mojsije je sakrio svoje lice, jer se plašio da pogleda Boga. Zašto se plašio? Setio se onoga što mu se desilo kada je on, *koji beše Avelj*, pogledao gore, ka divoti Boga; zbog toga je bio kažnjen i ubijen. Kada je Gospod ugledao Aveljeve žrtvene darove i kada se sa neba spustio oganj i progutao žrtvu, tada je Avelj pogledao u oganj i s njim je bilo svršeno“.

Ovde se pojavljuje kolektivno znanje naroda o sećanju predaka, o iskustvu pretka kao upozoravajućem signalu u sudbini pojedinca.

Obrazovati *simbole* od likova iz mitologije, priča i predanja i primenjivati ih u dubinskoj psihologiji za duševne komplekse, stanja, događaje ili karaktere – to nam je već ranije predstavio S. Frojd na primeru Edipovog kompleksa. Zbog toga se nadamo da simbolična primena imena „Kain“ i „Mojsije“ (ili „kainisti i mojsijevci“), koja će se u ovom radu koristiti za sudbine nagona i Ega, kao i za komplekse, neće delovati zastrašujuće na čitaoca. Tome se još više nadamo kada znamo da se i u predanjima određena imena iz Biblije koriste kao simboli za dobro i zlo.

U navedenoj priči pominju se imena „Avelj“ ili „Mojsije“ kao simboli dobra i svetosti. Zato je Mojsije rekao „*da je on i Avelj*“. Ili: „A Eva je nastavila da rađa, rodivši njegovog brata *Avelja, koji beše Mojsije*“. Ime „Kain“ je simbol nečistog, zla, ali u sebi sadrži i deo „čistog i dobrog“. Zbog toga priča govori da je „iz dela svetosti u Kainu rođen

Jotor, Mojsijev tast; on je postao jedan od stranaca koji su priznali Jehovu...“

Korišćenje biblijskih imena kao simbola dobra i zla u predanju se vezuje i za ženska imena. Tako se u jednoj priči navodi da se jedna od Aveljevih sestri bliznakinja zvala „Sefora“, pri čemu je Sefora u Starom zavetu bila Mojsijeva žena. Time je simbolično dodatno potertana jednakost svetosti dva lika, Avelja i Mojsija.

Tokom ovog istraživanja moramo se pozabaviti i sudbinama žena koje su kainisti i mojsijevci birali za svoje supruge ili saputnice, i u tom okviru pokušati da razumemo šta predanje govori o ulogama koje su dodeljene ženskim likovima u Bibliji.

Sledeće pitanje kojim ćemo se ovde pozabaviti, tek kao uvod u temu, glasi:

Da li sudbine „Kaina i Mojsija“ određuju potpuno, nepromenljivo biće čoveka uopšte? Ili se pak prevlađujuće, sudbinski uslovljene težnje kainista i mojsijevaca mogu pripisati samo jednoj, određenoj grupi ljudi?

Poznato je da je *pitanje o biću* čoveka tokom vremena različito formulisano.

Šta je čovek? Ko je čovek? Kako teče put postajanja čovekom? I tako dalje.

U vreme kada je glavno pitanje za čoveka bilo *šta*, u filozofiji je prevladavalo mišljenje da priroda čoveka uvek ostaje ista. Biće čoveka gradi se u skladu sa nepromenljivim planom, uvek iz istih temelja, uvek na isti način.

Ali neki filozofi su se pobunili protiv teze o nepromenljivosti ljudskog bića. Tako je, recimo, V. Diltaj, zastupao mišljenje, zasnovano na istorizmu, da se „tip čoveka“ menja. U istom duhu, K. Levit je tvrdio da „teorija o uvek istoj

prirodi čoveka predstavlja pad u prevaziđeni naturalizam suprotan modernom, istorijski svesnom mišljenju“. (6) Martin Hajdeger je pitanje *šta* preformulisao u pitanje „*Ko je čovek*“?

Čovek nije – kako on piše u delu *Biće i vreme* – „prianutan“ kao neki kamen ili „dostupan“ kao neka stvar, i nije samo živ kao živo biće, nego je „egzistencija ono u čemu biće čoveka čuva poreklo njegovog ljudskog određenja... jer sâm čovek, kako saznajemo, postoji u okviru egzistencije“. (7) A šta je egzistencija? Hajdeger odgovara: „Stajati na mestu bitka, to nazivam egzistencijom čoveka“. (8)

Do preokreta u shvatanju bića čoveka u savremenoj dubinskoj psihologiji došlo je iznošenjem teze da čoveka ne određuje ono što on jeste, nego ono što postaje (S. Frojd, A. Adler, K. G. Jung, autor ove knjige i tako dalje). (9)

Nasuprot krutom „biću“, pojmom „postajanje“ naglašen je puni karakter života i sudbine, a ispunjenje samog bića shvaćeno je „ne kao stalni napredak ili emanacija mira, nego uvek kao konflikt, kao borba (na primer, između dobra i zla), kao takmičenje, ili dijalektika (suprotnost, negacija, protivrečnost)“, kako naglašava J. Hofmajster. (10) On pominje, za ovaj kontekst važnu misao Majstera Ekharta, koji čak i samom Bogu pripisuje „postajanje“ i „nestajanje“, tvrdeći: „Postajanje Bogom njegovo je biće“.

I Luter je zastupao stav koji afirmiše postajanje a ne biće, na osnovu analogije sa testom koje u sebi sadrži kvasac. „Život ne znači pobožnost, nego pobožan postajati; on nije zdravlje, nego postajanje zdravim; nije biće, nego postajanje; nije slava, nego vežba. Još nismo – već postajemo; još nije učinjeno, niti se dogodilo, nego je u procesu i kretanju. Nije kraj, nego put“.

Uz ove misli proističe i Geteova misao: „Postani ono što jesi!“

Šikzal-psihologija se neprekidno pita o postajanju, a ne o biću.

Načini razmišljanja koji su u prošlosti zastupani sa namerom da dovedu do zaključka o „opštem biću čoveka“, često predstavljaju upitne, neretko i sumnjive stranputice. Dosadašnje iskustvo potvrđuje činjenicu da nijedna od tih ekspedicija misli – čak i kada su ih vodili čuveni mislioci – nikada nije dostigla svoj krajnji cilj. Svi načini razmišljanja ove vrste – neki pre, neki kasnije – raspršili su se ili izgubili, sledeći pogrešne tragove. Neki od ovih mislilaca bivali su zaslepljeni haotičnim ukrštanjima raznih teorija, ne zapažajući da su njihovi putevi, koji bi trebalo da vode ka krajnjoj stanici „bića“, bili na pogrešnom tragu već pri samom postavljanju cilja.

U ovom iskustvu krije se ozbiljna opomena za istraživača, bez obzira na to da li pokušava da korene koji određuju „opšte“ biće iskopa sredstvima mitologije ili istorije, teologije ili filozofije, psihijatrije ili psihologije, dubinske psihologije ili genetike. Njemu, doduše, može poći za rukom da na nekom od tih puteva naiđe na tanji ili deblji „koren“ ljudske prirode ili da učini vidljivim neka skrivena grananja. Pa ipak, sve ove filozofske analize korena vode samo ka boljem razumevanju pojedinačnih osobina, pojedinačnih pobuda, pojedinačnih ponašanja, ili, u najboljem slučaju, razumevanju pojedinačnih egzistencijalnih formi bivstva, ali nikada ne vode do poimanja opšteg, celovitog „bića“ čoveka.

Na osnovu ovog razmišljanja, šikzal-psihologija je utvrdila da proučavanje *kainističko-mojsijevske prirode nema za cilj da definiše opšte čovekovo biće*, čak ni ukoliko su

Kainovi korenski činioci – kako mi to pretpostavljamo – u određenoj meri prisutni u svakom čoveku. Jer, pored kainističko-mojsijejskih korena, u svakom čoveku nalazimo i druge radikalne crte, koje mogu da odvedu u druge sudbinske mogućnosti.

Postoji, međutim, grupa ljudi kod kojih su radikalne crte kainovsko-mojsijejske sudbine dominantno izražene. Njih nazivamo „*homines paroxysmales*“ ili „paroksizmalne osobe“. Dominantne paroksizmalne forme sudbine u određenoj grupi ljudi karakteriše specifična nasledna, nagoniska i afektivna priroda, posebna struktura Ega i poseban odnos prema duhu. Nosioци paroksizmalne sudbine u okviru društva biraju sasvim određene profesije, prijatelje, životne partnere i gaje specifičan pogled na svet. (11)

Ali šta znače „radikalne“ crte?

Radikalni su, kao što je poznato, oni korenski faktori koji nasledno uslovljavaju i određuju naročite sudbinske mogućnosti jedne osobe ili grupe ljudi.

„Cilj je da se nađu“, pisao je K. Jaspers, „osnovni kvaliteti, koji bi bili biološki, i na taj način u bitnoj meri neistorijski uslovljeni kroz milenijume, ono konstantno u celom doživljavanju, držanju i stvaranju date ljudske sadašnjice, a pritom sasvim nespecifično po pitanju sadržaja“. (12)

Za takvim, radikalnim crtama personalnosti – koje će obuhvatiti i somatsko i fizičko, zdravo i bolesno – tragao je, recimo, E. Krečmer. Tako je došao do teorije o „građi tela i karakteru“, to jest do učenja o konstituciji i tipologiji konstitucije. (13) Klaus Konrad je pokušao da Krečmarove konstitucije čoveka objasni pomoću suprotnih parova apriornih, polarno suprotstavljenih tendencija rasta.

Karl Šnajder je sastavio kriterijume upotrebljivih radikalnih crta i pokušao da na ovoj osnovi postavi tri „sin-